

משניות סא מ"ה ח"ו

1

א וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום:
ב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם
ג מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך
ד אל נא תעבר מעל עבדך: יקחנא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו
ה תחת העץ: ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על-כן
עברתם על-עבדכם ויאמרו כו תעשה כאשר דברת: **בבא נורא**

(א) וירא אליו. לנקר את החולה (סוטה יד; תנחומא ישן ח) ואמר רבי חמא בר חנינא ויס עלינו למילתו היה, ונא הקב"ה ושאל בשלומנו (ב"מ פ"א): באלונו ממרא. הוא שנתן לו ענה על המילה, לפיכך נעלה אליו בחלקו (תנחומא ג; ב"ר מבחח):

(ב) והנה שלשה אנשים, אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות¹⁰. תדע לך שכל הפרשה הוא מזכירן בלשון רבים: ויאכלו (להלן פסוק ח), ויאמרו אליו (שם ט), ובבשורה נאמר: ויאמר שוב אשוב אליך (שם י), ובהפיכת סדום הוא אומר: כי לא אוכל לעשות דבר (להלן יט כב), לבלתי הפכי (שם כא). ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט¹¹, הוא שנאמר: ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך (שם יז), למדת שהאחד היה מציל.

בבא נורא

והנה שלשה אנשים. המלאכים שבאו אליו בדמות אנשים שלשה, אחד לבשר את שרה ואחד לרפאות את אברהם ואחד להפוך את סדום, ורפאל שריפא את אברהם הלך משם להציל את לוט, שאין זה שתי שליחות, כי היה במקום אחר ונצטוו בו אחר כן. או ששתיהן להצלה.

הנבוכים² נאמר כי הפרשה כלל ופרט, אמר הכתוב תחלה כי נראה אליו השם במראות הנבואה, ואיך היתה המראה הזאת, כי נשא עיניו במראה והנה ג' אנשים נצבים עליו, ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך, זה ספור מה שאמר במראה הנבואה לאחד מהם הגדול שבהם, ואם במראה לא נראו אליו רק אנשים אוכלים בשר, איך אמר וירא אליו ה'³, כי הנה לא נראה לו השם לא במראה ולא במחשבה, וככה לא נמצא בכל הנבואות, והנה לדבריו לא לשה שרה עוגות ולא עשה אברהם בן בקר **(סא)**

והנה פירוש הפרשה הזאת, אחרי שאמר כי בעצם היום הזה נמול אברהם (לעיל יז כו), אמר שנראה אליו השם בהיותו חולה במילתו, יושב ומתקרב בפתח אהלו מפני חום היום אשר יחלישנו, והזכיר זה להודיע שלא היה מתכוין לנבואה לא נופל על פניו ולא מתפלל, ואף על פי כן באה אליו המראה הזאת. באלני ממרא, להודיע המקום אשר בו נימול, וזה גילוי השכינה אליו למעלה וכבוד לו, כענין שנאמר במשכן ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט כג), כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה, ואין גלוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדבור כלל³, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה האלהים את מעשיהם, כענין שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך (תהלים י"טו) **(סא)**

והנה פירוש הפרשה הזאת, אחרי שאמר כי בעצם היום הזה נמול אברהם (לעיל יז כו), אמר שנראה אליו השם בהיותו חולה במילתו, יושב ומתקרב בפתח אהלו מפני חום היום אשר יחלישנו, והזכיר זה להודיע שלא היה מתכוין לנבואה לא נופל על פניו ולא מתפלל, ואף על פי כן באה אליו המראה הזאת. באלני ממרא, להודיע המקום אשר בו נימול, וזה גילוי השכינה אליו למעלה וכבוד לו, כענין שנאמר במשכן ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט כג), כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה, ואין גלוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדבור כלל³, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה האלהים את מעשיהם, כענין שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך (תהלים י"טו) **(סא)**

והנה פירוש הפרשה הזאת, אחרי שאמר כי בעצם היום הזה נמול אברהם (לעיל יז כו), אמר שנראה אליו השם בהיותו חולה במילתו, יושב ומתקרב בפתח אהלו מפני חום היום אשר יחלישנו, והזכיר זה להודיע שלא היה מתכוין לנבואה לא נופל על פניו ולא מתפלל, ואף על פי כן באה אליו המראה הזאת. באלני ממרא, להודיע המקום אשר בו נימול, וזה גילוי השכינה אליו למעלה וכבוד לו, כענין שנאמר במשכן ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד ה' אל כל העם (ויקרא ט כג), כי מפני השתדלותם במצות המשכן זכו לראיית השכינה, ואין גלוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדבור כלל³, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה האלהים את מעשיהם, כענין שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך (תהלים י"טו) **(סא)**

כי את-כל-הארץ אשר-טו
אתה ראה לך אתגנה ולזרעך עדי-עולם: ושמתי את-זרעך כעפר טו
הארץ אשר-טו אם-יוכל איש למנות את-עפר הארץ גם-זרעך ימנה:
קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתגנה: ויאהל י"י
אברהם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן-שם מזבח
ליהוה:

בבא נורא

9

ויקרא פרעה לאברהם ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-
יט הגדת לי כי אשתך הוא: למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי
כ לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך: ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו
ג א אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו: ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו
ד וכל-אשר-לו ולוט עמו הגנבה: ואברהם כבוד מאד במקנה בכסף
ה ובזהב: וילך למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-היה
ו שם אהלה בתחלה בין בית-אל ובין העי: אל-מקום המזבח אשר-
ז עשה שם בראשונה ויקרא שם אברהם בשם יהוה:

(סא)

10

ויבן שם מזבח, נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון
עכן והתפלל שם עליהם²³.

בבא נורא

11

בין בית אל ובין העי, א"ר אלעזר לעולם
יקדים אדם תפלה לצרה, שאלמלא
הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין
העי, לא נשתייר מרשעי ישראל שריד ופליט.

בבא נורא

12

תנא
"ימאה ועשרים וקנים ובהם כמה נביאים
חיקנו שמנה עשרה ברכות על הסדר * ת"ד
ימנין שאומרים אבות שנאמר "הבו לה' בני-מחוללים
אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר "הבו
לה' כבוד ועז ומנין שאומרים קדושות
שנאמר "הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה'
בהדרת-קדש ומה ראו לומר גאולה בשביעית אמר רבא
כחך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך
קבעה בשביעית והאמר מר "בששית קולות
בשביעית מלחמות כמוצאי שביעית כן דוד בא מלחמה נמי אתחלתא דגאולה
היא ומה ראו לומר רפואה בשמינית אמר רבי אחא כחך שנתנה מילה
בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעה בשמינית

בבא נורא

13

כי כה אמר יהוה אנוש לשברך נחלה מכתך: איזידן דינך למזון
יד רפאות תעלה אין לך: כל-ימאהבך שכחך אותך לא ידרשך כי
ט מכת אויב הכיתך מוסר אכזרי על רב עונך עצמו חטאתך: מה
תועק על-שברך אנוש מכאבך עלו רב עונך עצמו חטאתך עשית
טו אלה לך: לכן כל-אכלך יאכלו וכל-צריך קלם בשבי ילכו והיו
ז שאסור למססה וכל-בוזך אתו לבו: כי אעלה ארכה לך
ח וממכותיך ארפאך נאם-יהוה

(סא)

והורג את הטריפה אע"פ שאוכל ושותה
ח ומהלך בשוק הרי זה פטור מדיני אדם, וכל אדם בחזקת שלם הוא וההורגו נהרג עד שיודע בודאי שזה טריפה
ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם וגו' ימות אם לא ימיתנו דבר אחר: **בבא נורא**

7

ויאמר אברהם אלהים יראה-לו
ט השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ויבאו אל-המקום אשר אמר-
לו האלהים ויבן שם אברהם את-המזבח ויערך את-הטעים ויעקד
את-יצחק בנו וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים: **בבא נורא**

8

את-שרי אשתו ואת-לוט בן-אחיו ואת-כל-רכושם אשר רכשו ואת-
הנפש אשר-עשו בחרון ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:
ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני או
בארץ: וירא יהוה אלי-אברהם ויאמר לזרעך אמן את-הארץ הזאת
ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו: ויעמק משם ההרה מקדם לבית-
אל ויט אהלה בית-אל מים והעי מקדם ויבן-שם מזבח ליהוה ויקרא
בשם יהוה:

בבא נורא

ונתתי לך, מיכן שלא ירשו ישראל את
ארץ כנען טאבותיהם אלא בזכות הטילה,
על סנת כן ניתנה הארץ לאברהם על שימול, ועל
כן ניתנה ליצחק וליעקב על שימולו, ועל דבר
זה צוה הקב"ה ליהושע ליטול את ישראל בעת
שבאו ליכנס לארץ, שאלמלא לא היו טולין לא
היו יכולים להכנס לארץ. **בבא נורא**

בבא נורא

ועתה לדם חלק למטה בארץ הקדושה כעבור מילה היתה שבתם ועתידים בני ישמעאל לשלם בארץ הקדושה כמותה ריקם טרבל זמן רב. כמו שהמילה שלהם ריקנית כלו שלמותם ודם יעכבו לבני ישראל כלשוב למקומם עד קחבלה זכות הדוא של בני ישמעאל. ועתידים בני ישמעאל לעורר מלחמות חוקות בעולם.

צוהי ארץ

וימעלו בני ישראל מעל בתרם ויקחו עין בני כרמי בני זבדי בני זרח למטה יהודה מן החרם ויחרוץ יהוה בבני ישראל: וישלח יהושע אנשים מיריחו הצי אשר עמ בית און מקדם לבית אל ויאמר אליהם לאמר עלו ורגלו את הארץ ויעלו האנשים וירגלו את העי: וישבו אליהושע ויאמרו אליו אל יעל כל העם כאלפים איש או כשליש אלפים איש יעלו ויכו את העי אל יתגע שמה את כל העם כי מעט המה: ויעלו מן העם שמה כשליש אלפים איש וינסו לפני אנשי העי: ויכו מהם אנשי העי כשליש וששה איש וירדפום לפני השער עד השבילים ויכום במורד וימס לבב העם ויהי למים: ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על פניו ארצה לפני ארון יהוה עד הערב הוא וקני ישראל ויעלו עפר על ראשם: ויאמר יהושע אהה אדני יהוה למה העברת העביר את העם הזה את הירדן לתת אתנו ביד האמרי להאבידנו ולו הוא לנו ונשב בעבר הירדן: כי אדני מה אמר אחרי אשר הפך ישראל ערף לפני איביו: וישמעו הכנעני וכל ישיבי הארץ ונסבו עלינו והקריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול: ויאמר יהוה אליהושע קם לך למה זה אתה נפל על פניך: חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם: ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערף יפנו לפני איביהם כי היו לחרם לא אוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו החרם מקרבכם: קם קדש את העם ואמרת התקדשו למחר כי כה אמר יהוה אלהי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני איבך עד הסירכם החרם מקרבכם:

הוא ז

ויעלו עמר על ראשם. יא"ר אלעזר התחילו מזכירים זכות של אברהם אבינו שנאמר ויהונבי עמר ואפר אמרו כלום בנה מזבח אברהם בעי אלא בשביל שלא יפלו בניו בעי:

תקו סמני

ויליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע פהן און: ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כייבשני ואלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי: ואת שם השני קרא אפרים כייפירני אלהים בארץ עניי:

הוא ז

אפרים. על שם אצמ אברהם ויצחק שנא בהם אפר. אברהם שנאמר ואנכי עפר ואפר. יצחק כאפר על גבי המזבח דאפרים משמע שחי אפרות. ולכך נקראו ישראל על שם אפרים שנא הבן יקיר לי אפרים:

תקו סמני

שנו רבותנו בשעה שמלך המשיח בא עומר על גבי המזבח והוא משמיע להם לישראל ואומר עמים הגיע זמן גאולהכם. ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שורח עליכם שנאמר קוסי אד כי בא אורך וכבוד ה' עליך ורח ועליכם בלבד ורח ולא על עובדי אלילים שנאמר כי הנה החשך יכסה ארץ. שנו רבותנו עתידין אבות העולם לעמוד בניסן ואמרים לו אפרים משיח צדקנו אע"פ שאנו אבותך אתה טוב ממנו שסבלת עונות בנינו ועברו עליך טרות קשות ורעות מה שלא עברו על הראשונים ועל האחרונים, והיית שחוק ולעג באומות בשביל ישראל וישבת בחשך ואפלה ועיניך לא ראו אור וצפר עורך על עצמך וגופך היה יבש כעץ ועיניך חשכו מצום וכחך יבש כחרס וכל אלו מפני עונות בנינו, רצונך יהנו בנינו מטובה זו שהשפיע הקב"ה לישראל, שכא בשביל צער שזערת עליהם ביותר וחבשך בבית האסורים אין דעתך נוחה מהם, אמר להם אבות העולם כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם ובשביל בניכם שיהנו מטובה זו שהשפיע הקב"ה לישראל, אמרים לו אבות העולם אפרים משיח צדקנו תנוח דעתך שהנחת דעת קונך ודעתנו.

אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר שבעין כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אונך * כאפרכסת יריס"ל לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חישקני בכם שאפילו בשעה שאנו משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר ונתנו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר ופרעה אמר מי ה' לסתריב אמר מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר אעלה על כמתי עב לחרם מלך צור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים

עני תהי' (ס)

רבי שמעון בן יוחי אומר י' אונן שזכה ורחוק תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה

עני תהי' (ס)

ר"ע אומר יבד ערלות הן. נאמרה ערלה באוון (ימס ו) הנה ערלה אונם. ונאמר ערלה בפה (מס ו) הן אני ערל שפתים. ונאמר ערלה בלב (ימס ט) וכל בית ישראל ערלי לב. ונאמר ערלה בגוף וערל זכר. ונאמר לו (מלכיס"ח) התהלך לפני והיה תמים.

עני תהי' (ס)

כמה דעושה דהאי בר נש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאטי לידיה ויכיל למלולא ולא מליל, פירוש: כמה שנענש אדם על מילה רעה, כך הוא נענש על מילה טובה שבאה לידו ויכול לומר ולא אמר. בגין דפגים לההוא רוחא ממלולא, כי טגס לרוח המדברת, שהיא מתקנת למעלה ולמטה, וכולה בקדושה

צוהי מבורח

א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארס ליטול ענה טרס והוזר מלך פרס ומחריב את כל העולם וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונפלים על פניהם ויאחזו אותם ציידים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואמר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואמר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כנאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה היה לכם צער ושעבוד מלכות אחריה אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכות אחריה:

תקו סמני

אדני יהוה עלי יען משה יהוה אתי לבשר עניים שלחני לחבש לגשבר לב לקרא לשבועים דרור ולאסורים פקחיקוח: לקרא שנת רצון ליהוה ויום גקם לאלהינו לנחם כל אבליים: לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבלי מעטה תהלה תחת רוח כהה וקרא להם אילי הצדק מטע יהוה להתפאר:

עני תהי' (ס)

תקו סמני